

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ЮРИДИЧНОЇ НАУКИ

УДК 342.9:35.072.2

DOI <https://doi.org/10.32782/TNU-2707-0581/2024.1/32>**Баркалов О.О.**

ПП «Oracle»

ORCID ID: 0009-0004-8814-2763

ІМПЛЕМЕНТАЦІЯ АКТІВ ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПЕЙСЬКОГО СОЮЗУ В ЧАСТИНІ ПІДВИЩЕННЯ ПРОЗОРОСТІ ГОСПОДАРСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ У ВИДОБУВНІЙ ГАЛУЗІ

У даній статті автором акцентовано увагу на імplementації актів законодавства Європейського Союзу в частині підвищення прозорості господарської діяльності у видобувній галузі.

Автором відзначено, що імplementація актів законодавства Європейського Союзу в частині підвищення прозорості господарської діяльності у видобувній галузі – це процес адаптації і впровадження у національне законодавство України європейських норм і стандартів, спрямованих на забезпечення відкритості та прозорості в усіх аспектах діяльності у видобувних індустріях.

Виокремлено напрямки процесу імplementації актів законодавства Європейського Союзу в частині підвищення прозорості господарської діяльності у видобувній галузі: 1. регулювання доступу до інформації – встановлення обов'язку для компаній публікувати детальну інформацію про їхні фінансові операції, угоди та ділові взаємовідносини з державою, що дозволяє забезпечити більшу прозорість фінансових потоків; 2. підвищення стандартів звітності – введення жорстких вимог до фінансової звітності та аудиту діяльності компаній у видобувній галузі, з метою запобігання корупції та економічних зловживань; 3. забезпечення участі громадськості – створення механізмів для залучення громадськості до процесів прийняття рішень, які стосуються видобувної діяльності, особливо в питаннях екологічного впливу та розподілу прибутків; 4. впровадження міжнародних ініціатив – приєднання до міжнародних ініціатив та стандартів, таких як Ініціатива прозорості видобувних індустрій (ЕІП), що сприяє більшій відкритості і підзвітності в галузі; 5. узгодження національних законів з європейськими директивами та регуляціями, що забезпечує єдність правового поля та сприяє ефективній інтеграції України в європейські економічні та правові структури.

Механізм імplementації актів законодавства Європейського Союзу в частині підвищення прозорості господарської діяльності у видобувній галузі включає кілька ключових етапів та заходів, які спрямовані на гармонізацію національного законодавства з європейськими нормами та стандартами: аналіз та оцінка існуючого законодавства; розробка законопроектів та регулятивних актів; консультації з зацікавленими сторонами; проведення тренінгів та навчальних семінарів для посадових осіб та представників бізнесу, які будуть безпосередньо працювати за новими стандартами; моніторинг та оцінка впровадження.

Ключові слова: адміністративна відповідальність, надра, надрокористування, адміністративні послуги, Державна служба геології та надр України, повноваження та компетенція, публічна адміністрація.

Постановка проблеми. Імplementація актів законодавства Європейського Союзу в частині підвищення прозорості господарської діяльності у видобувній галузі є вкрай актуальною для України з огляду на наступне: 1) прозорість у видобувних галузях залучає іноземні інвестиції, оскільки інвестори шукають стабільні та передбачувані умови для вкладення капіталу. Підвищення про-

зорості дозволяє Україні позиціонувати себе як надійного партнера на міжнародній арені, здатного дотримуватися міжнародних стандартів управління ресурсами; 2) видобувна галузь часто асоціюється з високим ризиком корупції через великі обсяги фінансових потоків та відносно високий рівень впливу держави у цьому секторі. Запровадження прозорих процедур і звітності,

що відповідають нормам ЄС, допоможе знизити корупційні ризики та забезпечити більш ефективне та справедливе використання природних ресурсів; 3) впровадження європейських стандартів дозволить стандартизувати процеси в управлінні ресурсами, що призведе до оптимізації витрат та підвищення ефективності видобувних підприємств. Це також сприяє кращому моніторингу та оцінці впливу видобувних проєктів на довкілля та соціум; 4) виконання зобов'язань перед ЄС є частиною зовнішньополітичного курсу України на інтеграцію в європейські структури. Імплементация європейських актів сприяє гармонізації українського законодавства з європейським, що є важливим для досягнення політичних та економічних вигод від такої інтеграції.

Таким чином, актуальність впровадження актів законодавства ЄС в сфері сприятиме підвищенню прозорості видобувної галузі в Україні, що відповідає не лише внутрішнім потребам країни у модернізації і розвитку, але й сприяє досягненню стратегічних зовнішньополітичних цілей.

Метою статті є розкриття засад імплементации актів законодавства Європейського Союзу в частині підвищення прозорості господарської діяльності у видобувній галузі.

Стан дослідження. Питання надрокористування та ведення реєстрів в сфері надрокористування були предметом наукових праць: О.В. Леоніної, І.Б. Мачуська, В.В. Матюха, О.П. Шем'яков, І.В. Хохлова, В.В. Пугач та ін.

Виклад основного матеріалу. Видобувні галузі – галузі промисловості, пов'язані з геологічним вивченням надр, у тому числі з дослідно-промисловою розробкою родовищ корисних копалин загальнодержавного значення, видобуванням корисних копалин загальнодержавного значення, реалізацією видобутої продукції, діяльність у яких здійснюється відповідно до спеціального дозволу на користування надрами та угоди про умови користування надрами, на підставі договору (угоди) щодо користування надрами, та/або пов'язані із діяльністю з транспортування трубопроводами природного газу, нафти та газового конденсату, у тому числі з метою транзиту [2].

Законом України «Про забезпечення прозорості у видобувних галузях» передбачено, що в Україні діє багатостороння група з імплементации ІПВГ – постійно діюча група, утворена центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику в паливно-енергетичному комплексі, з метою здійснення нагляду за процесом розкриття інфор-

мації у видобувних галузях відповідно до вимог ІПВГ [2].

У 2021 і 2022 роках дані компаній для звітів Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях за 2020 і 2021 роки збиралися в електронному форматі. У зв'язку із запровадженням воєнного стану в Україні довелося суттєво обмежити доступ до інформації на публічній частині платформи. Разом з тим вдалося суттєво підвищити рівень електронної безпеки онлайн-платформи Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях. У 2022 році за підтримки Німецького товариства міжнародного співробітництва (GIZ) проведено тренінги для компаній з використання онлайн-платформи, зокрема про нові можливості у заповненні звітних форм та стратегічну сесію з розвитку онлайн-платформи Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях. У липні 2021 року Міненерго підписано угоди про інформаційне співробітництво з ДПС і Держгеонадрами, відповідно до яких проводиться робота з узгодження протоколів обміну даними Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях.

Необхідно розробити цільові модулі бізнес-аналітики на основі даних онлайн-платформи Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях, утворити групу спеціалістів, що здійснюватимуть її адміністрування, здійснювати обмін і наповнення онлайн-платформи інформацією, супровід звітності, впровадити аналітичні модулі, а також проводити навчання для користувачів і суб'єктів розкриття інформації стосовно роботи з онлайн-платформою та її нових можливостей.

Здійснення заходу сприятиме впровадженню електронної системи збирання і проведення аналізу даних для підготовки щороку Національного звіту Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях, доступу до інформації стосовно діяльності компаній видобувної галузі, отриманих Урядом платежів від таких компаній [4].

Передбачено здійснення наступних кроків: 1. Внесення змін до Положення про багатосторонню групу Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях та формування її складу; 2. Створення Національного секретаріату Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях; 3. Забезпечення фінансування функціонування і розвитку онлайн-платформи Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях; 4. Розроблення аналітичних модулів онлайн-платформи Ініціативи щодо

забезпечення прозорості у видобувних галузях; 5. Електронний обмін даними для підготовки звіту Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях з ДПС і Держгеонадрами та інтеграція онлайн-платформи Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях з реєстрами та інформаційно-комунікаційними системами інших центральних органів виконавчої влади, Міжнародного секретаріату Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях та інших; 6. Розширення функцій онлайн-платформи Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях із здійснення моніторингу відновлення, прогресу енергетичного переходу та інших напрямів; 7. Проведення навчання представників центральних органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування, підприємств та громадськості щодо роботи з онлайн-платформою Ініціативи щодо забезпечення прозорості у видобувних галузях [4].

В ст.ст.279-280 Глави 11 Розділу IV Торгівля і питання, пов'язані з торгівлею Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони визначено, що «кожна Сторона-1 має відповідно до міжнародного права, зокрема Конвенції Організації Об'єднаних Націй з морського права 1982 року, повний суверенітет над вуглеводневими ресурсами, розташованими на її території, а також в її архіпелажних і територіальних водах, разом із суверенними правами в цілях розвідки, розробки вуглеводневих ресурсів, що знаходяться в її виключній економічній зоні та континентальному шельфі. Кожна Сторона зберігає за собою право визначати райони в межах своєї території, а також в її архіпелажних і територіальних водах, виключній економічній зоні та континентальному шельфі, доступні для здійснення діяльності розвідки, вивчення і видобутку вуглеводнів. Кожного разу, коли надається площа для здійснення цих видів діяльності, кожна Сторона повинна гарантувати, що суб'єкти для доступу та здійснення цих заходів розглядаються на рівних засадах. Кожна Сторона може вимагати, щоб суб'єкт, якому було надано дозвіл на здійснення діяльності розвідки, видобутку та виробництва вуглеводнів, сплатив фінансовий внесок або внесок у вуглеводнях. Детальний опис процедури внеску повинен бути зафіксований таким чином, щоб він не перешкоджав процесу управління та прийняттю рішень суб'єктами» [1, ст.279].

Ст. 280 [1] визначено, що «сторони здійснюють всі необхідні заходи, щоб гарантувати, що ліцензії, за якими суб'єкт може використати від свого імені та на власний ризик право на розвідку чи дослідження або видобування вуглеводнів у визначеному географічному місці, надаються відповідно до опублікованої процедури, та пропонують потенційно заінтересованим кандидатам подавати заявки шляхом надіслання повідомлення. У повідомленні повинно точно зазначитися тип ліцензії, відповідна географічна територія або її частина та запропонована дата чи часові рамки видачі ліцензії» [1, ст.280].

В Директиві 2013/34/ЄС Європейського Парламенту і Ради про щорічну фінансову звітність, консолідовану фінансову звітність та пов'язані з ними звіти певних типів компаній, що вносить зміни до Директиви 2006/43/ЄС Європейського Парламенту і Ради та скасовує Директиву Ради 78/660/ЄЕС і 83/349/ЄЕС, визначено, що метою імплементації Директиви є гармонізація законодавчих актів України щодо складання річної фінансової звітності, консолідованої звітності та пов'язаної звітності певних типів підприємств з її положеннями. Завданнями плану імплементації є розроблення та прийняття відповідного законопроекту та нормативно-правових актів України, спрямованих на досягнення цілей Директиви.

Директива 2013/50/ЄС Європейського Парламенту і Ради, що вносить зміни до Директиви 2004/109/ЄС Європейського Парламенту і Ради про гармонізацію вимог до прозорості стосовно інформації про емітентів, чий цінні папери допущені до торгів на регульованому ринку встановлює вимоги стосовно розкриття періодичної та поточної інформації про емітентів, цінні папери яких вже допущено до торгівлі на регульованому ринку, що розташований або функціонує у державі-члені [3].

Директиви 2003/71/ЄС Європейського Парламенту і Ради про проспект торгів, що публікується у випадках, коли цінні папери пропонуються для продажу приватним особам або допущені до торгів, та Директиви Комісії 2007/14/ЄС, що встановлює детальні правила для імплементації окремих положень Директиви 2004/109/ЄС.

З огляду на зазначене, вважаємо, що подальша імплементація актів законодавства Європейського Союзу в частині підвищення прозорості господарської діяльності у видобувній галузі має вирішальне значення для України. Це сприятиме:

– зміцненню міжнародного іміджу, адже, запровадження європейських стандартів прозо-

рості дозволяє Україні підвищити свій авторитет на міжнародній арені як країни, що дотримується високих норм управління ресурсами. Дасть можливість залучити іноземних інвесторів і розширенню міжнародного співробітництва;

– прозорості у видобувних галузях, що робить даний сектор промисловості більш привабливим для інвесторів, оскільки знижує ризики, пов'язані з корупцією та непрозорим управлінням. Інвестори шукають стабільне та передбачуване середовище, що гарантовано високими стандартами прозорості;

– покращенню управління ресурсами, так як імплементація актів ЄС забезпечує впровадження найкращих практик і технологій управління природними ресурсами. Як результат підвищення ефективності галузі, забезпечуючи більш раціональне та стале використання ресурсів;

– адаптації українського законодавства до європейських норм, покращенню законодавчого урегулювання даного питання, зокрема через впровадження чітких критеріїв і процедур у видобувних галузях. Це допомагає зменшити правову невизначеність і сприяє зростанню довіри між учасниками ринку;

– використанню європейських стандартів прозорості включаючи в себе дотримання екологічних норм і стандартів, що забезпечує більш відповідальне використання природних ресурсів та захист довкілля.

Таким чином, імплементація європейських законодавчих актів у видобувних галузях не лише відповідає міжнародним зобов'язанням України, але й служить потужним інструментом для підвищення загальної прозорості, ефективності та відповідальності управління природними ресурсами.

Список літератури:

1. Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/984_011#n2820
2. Про забезпечення прозорості у видобувних галузях: Закон України від 18 вересня 2018 року № 2545-VIII. *Відомості Верховної Ради*, 2018. № 44. Ст.354.
3. Директива 2013/50/ЄС Європейського Парламенту і Ради, що вносить зміни до Директиви 2004/109/ЄС Європейського Парламенту і Ради про гармонізацію вимог до прозорості стосовно інформації про емітентів, чий цінні папери допущені до торгів на регульованому ринку. URL: <http://surl.li/tjvrz>
4. Про затвердження плану дій із впровадження Ініціативи “Партнерство “Відкритий Уряд” у 2023-2025 роках. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1049-2023-%D1%80#Text>

Oleksandr Barkalov. IMPLEMENTATION OF EUROPEAN UNION LEGISLATION IN THE PART OF INCREASING THE TRANSPARENCY OF ECONOMIC ACTIVITIES IN THE MINING INDUSTRY

In this article, the author focuses on the implementation of the legislation of the European Union in terms of increasing the transparency of economic activity in the extractive industry.

The author noted that the implementation of the legislation of the European Union in terms of increasing the transparency of economic activity in the extractive industry is a process of adaptation and introduction into the national legislation of Ukraine of European norms and standards aimed at ensuring openness and transparency in all aspects of activity in the extractive industries.

The directions of the process of implementation of the acts of the European Union legislation in terms of increasing the transparency of economic activity in the extractive industry are highlighted: 1. regulation of access to information – establishing the obligation for companies to publish detailed information about their financial transactions, agreements and business relations with the state, which allows to ensure greater transparency of financial flows; 2. raising reporting standards – introduction of strict requirements for financial reporting and auditing of companies in the extractive industry, in order to prevent corruption and economic abuses; 3. ensuring public participation – creating mechanisms to involve the public in decision-making processes related to mining activities, especially in matters of environmental impact and distribution of profits; 4. implementation of international initiatives – joining international initiatives and standards, such as the Extractive Industries Transparency Initiative (EITI), which promotes greater openness and accountability in the industry; 5. harmonization of national laws with European directives and regulations, which ensures the unity of the legal field and contributes to the effective integration of Ukraine into European economic and legal structures.

The mechanism of implementation of acts of the legislation of the European Union in terms of increasing the transparency of economic activity in the extractive industry includes several key stages and measures aimed at harmonizing national legislation with European norms and standards: analysis and assessment of existing legislation; development of bills and regulatory acts; consultations with interested parties; conducting trainings and educational seminars for officials and business representatives who will directly work according to the new standards; monitoring and evaluation of implementation.

Key words: administrative responsibility, subsoil, subsoil use, administrative services, State Geology and Subsoil Service of Ukraine, powers and competence, public administration.